

Opgave 3 Gestrand op een onbewoond eiland

Wat gebeurt er als mensen op elkaar zijn aangewezen zonder dat er regels zijn afgesproken over vrijheid en samenleven? Een beroemd verhaal in dit verband is *Lord of the Flies*. In deze roman belandt een groep jongens op een onbewoond eiland. Ze moeten met elkaar zien te overleven.

Jean-Jacques Rousseau ontwikkelt zijn opvatting over vrijheid en samenleven aan de hand van een gedachte-experiment waarin de natuurtoestand overgaat in het sociaal contract.

- 1p 19 Leg met het begrip 'natuurtoestand' uit wat volgens Rousseau het doel is van het sociaal contract.

In *Lord of the Flies* besluiten de jongens dat de kalme Ralph de baas wordt. Ralph stelt een vorm van directe democratie voor. Iedereen krijgt tijdens bijeenkomsten de gelegenheid om te zeggen wat hij belangrijk vindt en alle gezamenlijk opgestelde regels gelden voor iedereen, ook voor Ralph. Bij de eerste bijeenkomst stemt iedereen in met drie doelen: lol maken, overleven en een vuur brandend houden zodat eventueel passerende schepen de rook zien en hen kunnen redden.

Volgens Rousseau is het voor een directe democratie nodig om de algemene wil vast te leggen.

- 1p 20 Leg met het voorbeeld van *Lord of the Flies* uit wat de rol van gelijkheid is in Rousseaus opvatting van de algemene wil.

Het merendeel van de jongens in *Lord of the Flies* gaat liever zwemmen en spelen dan een onderkomen bouwen en het vuur brandend houden. Andere jongens schieten voor hun plezier dieren en houden dan uitzinnige feesten. De leider van de jagers, Jack, vindt het democratische systeem van Ralph niet goed werken. Hij grijpt de macht zonder met de anderen te overleggen of hen te laten stemmen, en zet Ralph aan de kant. Jack leidt een streng regime van bevelen en straffen.

Volgens Plato zal elke democratie uiteindelijk vervallen tot een tirannie.

- 1p 21 Leg met het voorbeeld van *Lord of the Flies* uit dat volgens Plato elke democratie vervalt tot tirannie.

Lord of the Flies loopt niet goed af. Er sterven drie kinderen. De schrijver van het boek, William Golding, wilde laten zien dat er een kwaadaardig beest schuilt in elk mens. Golding had zelf als soldaat de Tweede Wereldoorlog meegemaakt en was ervan overtuigd dat bruto geweld geen culturele uitzondering is, maar verankerd zit in de natuur van de mens. Als leraar probeerde hij deze opvatting over te brengen op zijn leerlingen.

Goldings opvatting als leraar is niet neutraal.

Volgens Amy Gutmann mogen onderwijsprofessionals nooit alleen de zeggenschap over onderwijs krijgen, omdat het ideaal van neutraliteit volgens haar omstreden is.

- 3p 22 Beargumenteer of jij het eens bent met Gutmanns opvatting dat neutraliteit een omstreden ideaal is in het onderwijs, met:
- het voorbeeld van Goldings opvatting als leraar,
 - het begrippenpaar ‘goed en kwaad’ en
 - het begrippenpaar ‘natuur en cultuur’.

Volgens Milton Friedman kan te veel overheidsbemoeienis met de inhoud van onderwijs leiden tot indoctrinatie.

- 2p 23 Leg uit welke twee kwaliteitseisen de overheid volgens Friedman aan onderwijs mag stellen vanuit democratisch burgerschap. Geef vervolgens een argument dat deze opvatting van Friedman indoctrinatie **niet** kan tegengaan.

Historicus en journalist Rutger Bregman vertelt een ander verhaal over jongens op een onbewoond eiland. Hij schetst een waargebeurde geschiedenis uit 1966, waarin zes jongens van een streng christelijke kostschool op de eilandengroep Tonga schipbreuk leden op een onbewoond eiland in de Stille Oceaan.

tekst 6

Waar de jongens in de verzonnen *Lord of the Flies* ruzie kregen over het vuur, lieten de jongens in de echte *Lord of the Flies* hun vlam nooit meer uitgaan, meer dan een jaar lang. De kinderen spraken af in duo's te werken en maakten een strak rooster. Twee werkten in de moestuin, twee kookten, en twee stonden op de uitkijk. Soms hadden ze ruzie, maar als dat gebeurde, gingen ze even uit elkaar. De een naar de ene kant van het eiland, de ander naar de andere kant, tot ze waren afgekoeld. (...) Iedere dag begonnen en eindigden de jongens met zang en gebed.

bron: decorrespondent.nl - Wat er écht gebeurt als kinderen op een onbewoond eiland stranden - 2020

- Uit tekst 6 komt een mensbeeld naar voren dat haaks staat op het pessimistische mensbeeld uit *Lord of the Flies*. Het mensbeeld dat blijkt uit tekst 6 zou kunnen aansluiten bij het mensbeeld van Rousseau in de natuurtoestand, maar ook bij Nietzsches beeld van de mens als kuddedier binnen de slavenmoraal, zoals hij de moraal van het christendom noemt.
- 2p **24** Beargumenteer bij welk van deze twee mensbeelden tekst 6 volgens jou het best aansluit.
Geef vervolgens met tekst 6 een kritiekpunt op het andere mensbeeld.

- De jongens van Tonga worden na 15 maanden gered door een rijke, witte zakenman. Bregmans beschrijving van dit waargebeurde verhaal wordt verfilmd door een grote Hollywoodstudio. Antropoloog Payal Arora reageerde kritisch op Bregmans artikel en de verfilming. Ze verwijt Bregman dat hij in het verhaal te weinig aandacht besteedt aan de koloniale en raciale geschiedenis van Tonga. De strenge christelijke cultuur van de Tongaanse jongens is volgens haar het gevolg van diepgaande politieke beïnvloeding tijdens het kolonialisme door westerse, witte missionarissen. Daarbij is de oorspronkelijke cultuur op Tonga vernietigd. Volgens Arora kan je op basis van het verhaal over deze schipbreuk dus niet concluderen dat de menselijke natuur 'goed' is, zoals Bregman doet. Zij vreest dat op basis van Bregmans verhaal en conclusie de zoveelste hoopvolle feelgood-Hollywoodfilm gemaakt gaat worden waarin de ongelijkheid uit de geschiedenis stilzwijgend wordt bevestigd. Ze roept op om te stoppen dergelijke verhalen te vertellen. Volgens Bhikhu Parekh kan niet elk verhaal zomaar verteld worden onder het mom van de vrijheid van meningsuiting. Bijvoorbeeld omdat sommige verhalen bepaalde belangen dienen en omdat niet elk verhaal kan worden begrepen als zoeken naar waarheid.
- 2p **25** Leg uit dat deze twee redenen van Parekh te herkennen zijn in Arora's kritiek op de verfilming van het verhaal van Bregman.

- De politieke beïnvloeding door westerse, witte missionarissen op Tonga zorgde ervoor dat het Tongaanse staatshoofd indertijd openlijk het christendom omarmde en in het openbaar uitdroeg. Sommigen zien het idee van de lekenstaat als een oplossing voor de uitdaging die diversiteit aan een democratie stelt.
- 2p **26** Leg uit dat de lekenstaat de spanning tussen vrijheid en gelijkheid kan oplossen.
Leg vervolgens uit dat Tonga geen lekenstaat is.